

Statsagronom Johan Lindequist taler ved hesteutstillingen på Stav i 1859

Komponert og satt sammen av Hans Kolbein Dahle. Bearbeidet og fremført av Morten Jostad ved 150 års markeringen på Stav i 2009.

Kjære alle som er møtt frem her i dag. Nå har vi sett alle de vakre hingstene som har vært vist for bedømmelse. Jeg føler at vi står ved en milepel, der dette kan bli starten på en ny måte å velge ut de beste hestene for den avlen, som vi alle ønsker skal kunne gi oss enda bedre hester enn dem vi har i dag. Jeg har reist mye og sett mange hester rundt om i landene, og jeg vet at det er mulig å strekke seg etter gode og anvendelige hester alle steder, bare vi nå kan gjøre de rette grepene i så måte.

Her i Gudbrandsdalen er mange omstendigheter tilstede som begrunner formodningen om at hesteavlen bør kunne bringes til riktig å florere. For det første er den gudbrandsdalske hesterase i sitt slags, det vil si som arbeids – og kjørehest meget god, og står i det minste blant Norges hestetammer uovertruffen. Det bør også bemerkes at den er lett å gjenkjenne hvor som helst, ja, selv iblant nokså mange hesteraser. De mest fremragende eksemplarer er omtrent 10 kvart høye og vanlig av brun eller mørkbrun farge, samt at de utmerker seg ved sine fyldige og avrundede former, spisst formede og opprettstående ører, uttrykksfull fysiognomi, tett benmasse og harde muskler, brede og sterke haseledd, senesterke ben samt harde og seige hover. I sistnevnte henseende tror jeg verken den gudbrandsdalske hest eller fjordrasen står tilbake for noensomhelst hesterase i hele verden. I alle tider og i alle land, især i fjell – land med harde og ubekvemme veier, har man alltid satt pris på gode hover. Allerede den greske historiker Xenophon, som skrev om hestens bygning for mer enn 2000 år siden, tilråder fremfor alt å se på hestens hover. For, sier han, liksom et smukt hus er av liten verdi når det står på usikker grunn, så er en hest med svake hover av liten verdi selv om den er i besittelse av alle øvrige egenskaper.

Hvis jeg skulle peke på noen bygningstrekk hos den norske hesterase som ikke er så bra, vil jeg trekke frem den eiendommelige, korte, tykke og ubendige hals, som er tykkere ved dens forening med hodet enn hos noen annen hesterase jeg kjenner. Dette er dog av mindre betydning for den egentlige arbeidshest, nemlig trekkhesten, men det er likevel slik at en passe oppreist og bøyd hals tar seg meget bedre ut, både for kjennere og for ikke – kjennere. Kanskje det kunne være på sin plass å krysse inn lidt fremmed blod for å få dette til? For det er vel lite tenkelig at man kan bibringe en rase egenskaper som den savner, uten innblanding av en rase som nettopp er i besittelse av de ønskede egenskapene. Til tross for de omtalte feil og noen andre mangler, står det allikevel fast at den gudbrandsdalske hesterase har mange gode egenskaper og inneholder gode elementer til dannelsen av en i sitt slag virkelig god rase.

Her i Gudbrandsdalen ligger naturforholdene til rette for produksjon av gode hester. Nesten overalt i dette dalføre er både jordbunnen og luften mer enn alminnelig tørr, og det høy som produseres, består av et større antall av de beste gressarter og belgplanter, og er som følge derav godt og kraftig, og sommerbeitene på det vidstrakte høyfjell er utmerket. Føllene må fra barnsben, om dette uttrykk tillates brukt, venne seg til å streife omkring med sin mor på ulendte fjellbeiter. Og ved beiting hjemme på gården høst og vår, må det likeledes søke sin næring på for det meste bakket mark.

Det har forundret meg hvor liten vekt det legges på behandling av unghesten her i Gudbrandsdalen vinterstid. Under den første og annen vinter står den, som andre steder i landet, for det meste inne på trang, mørk og ofte fuktig stall. Nå har jeg likevel den tro at gudbrandsdølene, som ellers har så godt skjønn på hester, vil rette på dette når jeg nå har påvist

denne feil. Her finnes mange utmerkede hestekarere, og noen av dem er uovertrufne i kunsten å bedømme norske hester riktig.

Nå skal her ikke bare tales om Gudbrandsdalen, for også i Mjøsbygdene finnes meget godt hestestall. Her vil jeg først og fremst trekke frem Huseby-hestene i Stange. Gjennom tidene har det kommet mange fremragende avlshingster til Huseby fra Gudbrandsdalen, men Huseby-stammen har nok også islett av andre gode slekter. I stallen til den dyktige jordbruker og hesteoppdretter Niels Jørgen Husebye, har jeg selv sett bortimot 30 hester av det beste slaget som finnes her i landet. Det er resultatet av hva Niels Jørgen Husebye i omtrent et halvt hundre år har foretatt med megen interesse, sakkunnskap og god fremgang. Han er i besittelse av et vidstrakt kjennskap til den nyere tids fremragende hester og disses slektskapsforhold. En gang ble sønnen på gården, Jørgen Huseby, sendt hele 26 miles vei med hopper som ble ført til hingster som var bedre enn noen andre i mere nærliggende distrikter. Den instruks han hadde fra sin far var så god, at en erfaren kavalerist eller veterinær neppe ville kunne gitt den bedre.

Der på gården blev man også tidlig klar over fordelene ved å slippe avlshopper med hingst i fjellet og betydningen av å få unghestene på fjellbeite om sommeren. Fra 1820 – årene lå Huseby på Bø's seter i Espedalen, og noe senere har Sikkilsdalen vært forpaktet og brukt som kveg og hesteavlsetter for gårdens store besetning. Jeg skal villig innrømme at det var under min første visitt på Huseby at den tanke kom frem at også staten burde kjøpe eller forpakte en lignende fjellhavn hvor utvalgte hopper fra Gudbrandsdalen og Opplandene kan få fri havn med den beste hingst som overhodet kan oppdrives. Det er således gledelig her å kunne nevne at det nå ser ut til at staten kan få leie fjellhavn på åremål og på visse betingelser i Øvre Heimdalen, og det burde kunne bli likeså godt som de omtalte beiter i Sikkilsdalen.

Nå er tiden inne til å trekke frem og omtale de beste av alle hingster vi har, og så gi dem en premie som tegn på deres store verdi. Vi har fått tilslag på at første premie skal belønnes med 75 spesidaler, 50 spesidaler for annen -, og 40 spesidaler for tredjepremie. For den største premien knytter det seg den betingelse at eieren må forplikte seg til å holde hingsten ett år til avl, og at det i tilfelle salg må tilbys staten å kjøpe den etter takst av prisdommerne. På den annen side må staten sette krav til hva som er en premieverdig hest. Disse kravene har jeg naturligvis fremholdt overfor prisdommerne i forkant av denne vidunderlige utstilling, og jeg skal bare gjenta det viktigste overfor denne forsamling. Det gjelder å ha klare oppfatninger om størrelse, farge, hodets utseende, neseborenes størrelse, halsen, kroppen, benene og bevegelsene. Når det gjelder kravene til bevegelser så er dette etter min mening den aller viktigste fordring til en premieverdig hest. Hos dyr som kan være særlig skikket til avl av sterke arbeidshester, kan prisdommerne være mindre strenge med sine fordringer til farge, hals, vakkert ørelag og vakre øyne. Derimot må det ikke tilkjennes premie til noen hest, med mindre den har tilstrekkelig formfyldighet, sterk benvekst og kraftfulle bevegelser. Den arabiske hest er viden kjent i mange land, og det kan være nyttig å minnes noen av de arabiske læresetninger for en god hest:

Tre ting skal være brede: panne, bryst og kryss

Tre ting skal være lange: hals, underarm og kryss

Tre ting skal være korte: koder, nyretrakt og haletang

Tre ting skal være store: bryst, nesebor og øyne

Tre ting skal være klare: øyne, hud og hover

Tre ting skal være smukke: hode, hals og kryss

Men så er det tre ting som det er vanskelig å finne i denne verden: en lærd mann som kjenner seg selv, en rik poet og en fullkommen hest.

Til slutt skal vi ta med prisdommeromtalen av den hingsten som fikk første premie i klassen for hingster over 10 år:

Klaaperauden, født 1846 på Klaape i Vestre Gausdal, Kristians amt, eier Peder Olsen Klaape. Mørkrød. Høyde over manken 159 centimeter. En stor, knokkelfør, velformet og spisk

Og så den som fikk første premie i klassen for hingster fra 4 til 10 år:

Balder, født 1849 på Korsvoll i Dovre, Kristians amt, eier Ole Veikle, Kvam i Gudbrandsdalen. Mørkbrun. Høyde over manken 154 centimeter. ”En underbart god häst: lika utmärkt som rid -, kör – och brukshäst, samt lätthållen, alltid sund och munter och oöfverträfflig som säterhingst”. (Lindequist)

Jeg ønsker til lykke med de premierte hingstene og hell og lykke for en ny tid for hesteavl i Norge.

Hans Kolbein Dahle, 12.03.09